

Bavimo li se dovoljno **MANAGEMENT-om STADA**

Vremena su teška, možda nikada teža za ovu našu proizvodnju. Nitko, ama baš nitko, ne može biti zadovoljan ekonomskim položajem proizvodnje - odnosima cijena i stanjem na tržištu. Borba za ozbiljna, trajna poboljšanja na tom polju mora biti stalna - to nije upitno.

No, isto tako nije i ne smije biti upitno trebamo li svi zajedno ozbiljno i kontinuirano raditi na povećanju efikasnosti proizvodnje, naravno, u realnim i održivim okvirima.

Proizvodnja sa simentalском pasminom krava na našem području uglavnom je kombinirana: **mlijeko + meso**. Puno veći broj gospodarstava nego sada morao bi tome dodati i treću komponentu: **rasplodni materijal**. Stanje na tržištu EU i procjene njegovog kretanja govore u prilog simentalске pasmine, ali pod uvjetom efikasne proizvodnje u sve tri navedene komponente.

PRAVE KRAVE su temelj - zatim ide **MANAGEMENT STADA** - onda sve ostalo

Ideal kojemu težimo: **produktivna, plodna i dugovječna krava**

Ø 11 lakt. 10.009 – 4,57 – 3,48

max.7.: 12.377 – 5,60 – 3,47

Efikasnost proizvodnje ima veliki broj pokazatelja, no, nekoliko je najvažnijih. To je prije svega godišnja proizvodnja po kravi, ukupna životna proizvodnja i prosječan međutelidbeni raspon. Službeni podaci (HPA) za našu simentalšku pasminu pod kontrolom mliječnosti nisu ohrabrujući:

Prosječna proizvodnja (Zagrebačka županija, 2011.) - st. laktacije 305 d. (br. lakt. 4.473):

4.976 kg - 4,07% mm - 3,31% mp

Ø servis period: 142 dana (**MTR 430 dana**)

CILJEVI efikasne proizvodnje

prosjeak na razini stada:

godišnji pokazatelji:

- > 4 teleta / kravi / proizv. vijeku
- > 7.000 kg mlijeka / kravi / god.
- > 25.000 kg mlijeka / kravi / proizv. vijeku
- > 4.00% mm, > 3,40% mp
- < 400 dana Ø međutelidbeni raspon

dnevni pokazatelji:

- > 23 kg mlijeka muzni dnevni prosjek
- < 30 kg smjese (konc.hrane)/100 kg proizv. mlijeka

Da bi proizvodnjom mogli upravljati (*management*), moramo biti u stanju realno ju vrednovati, što preciznije mjeriti, znati analizirati podatke, na vrijeme iz tih analiza zaključivati i „vući poteze“.

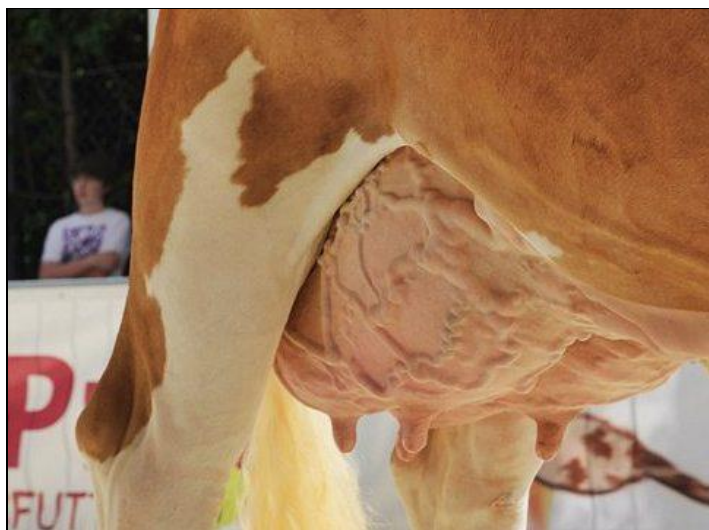
Za efikasnost proizvodnje u govedarstvu, njezin management i stalno unaprjeđenje od ključne je važnosti **kontrola mliječnosti** - mjesečna kontrola proizvodnje i prikupljanje svih važnih podataka o pojedinačnim životinjama u stadu - koju obavljaju djelatnici HPA.

Kontrola mliječnosti u širem je smislu i srce i duša napretka i razvitka govedarstva - podjednako važna za **genetsko unaprjeđenje** i za svakodnevni **management stada**.

Te vrijedne podatke moramo puno bolje koristiti.

Da bi podaci mjesečne kontrole mliječnosti bili korisni u managementu stada, rezultati moraju biti „na stolu“ unutar max.10 dana od obavljene kontrole.

Na razini populacije (županije ili cijele zemlje) nije moguće brzo povećavati prosjeke, ali na razini stada itekako je moguće, što potvrđuju vrlo uspješni primjeri i manjih i srednjih i velikih stada.

KRAVE „MORAJU DOJITI“

Dobra proizvodnja modernih simentalke u vrhu laktacije (2. mjesec nakon teljenja):

- **prvotelke > 25 kg / dan**
- **drugotelke > 30 kg / dan**
- **starije krave > 35 kg / dan**

Takva proizvodnja znači godišnji prosjek od oko **7.000 kg / kravi**
= prosjek Austrije i Bavarske

Imaju to mnogi naši vrijedni uzgajatelji pa i više.

Za simentalna stada od presudne je važnosti efikasna reprodukcija - dobar međutelidbeni raspon u stadu (prosječan **MTR ispod 400 dana** = servis period ispod 110 dana). To omogućuje:

- značajne prihode od prodaje muške teladi ili utovljenih bikova
- mogućnost oštrije selekcije (brže unaprjeđenje stada) - izlučivanje „minus-varijanti“
- dodatne prihode od prodaje rasplodnog materijala

Na taj način simentalna stada, na razini proizvodnje nižoj za 1.500-2.000 kg mlijeka po kravi godišnje od proizvodnje u holstein stadima, itekako mogu biti ekonomski konkurentna.

ANALIZA REZULTATA MJESEČNE KONTROLE MLIJEČNOSTI

Svaki bi uzgajatelj morao jednom mjesečno pomno analizirati svoje stado uz pomoć rezultata kontrole mliječnosti. To bi morala biti rutina. Iz tih se podataka vrlo dobro vidi stanje svake pojedinačne krave, a u većim stadima vrlo su korisni skupni podaci po stadijima laktacijskog ciklusa. Naravno, za dobar management stada neophodne su i druge informacije, posebno uvid u tjelesnu kondiciju krava (pojedinačno i po grupama u različitim stadijima laktacije) te evidencija reproduktivnih i zdravstvenih podataka. **„Kraj svake se krave mora biti s papirima“.** Uz stručnu pomoć savjetnika zasigurno se u svakom stadu mogu postići pozitivni pomaci u efikasnosti proizvodnje i bez većih ulaganja. Stručni rad na managementu stada neophodan je.

Primjer: MANJE STADO

RB	Životni broj	Ime	Lak.	Dani u lak.	DKM (kg)		m.m.	Bjel.	Lakt.	BSS	IMB	Urea	
					kont.	pret.							(x1000)
1	HR 2101911706	GITA	01	161	24,96	(26,75)	3,30	3,85	4,74	174	(80)	0,86	26
2	HR 4101822105	FLORA	01	456	15,23	(15,91)	4,30	4,78	4,69	915 *	(659)	0,90	29
3	HR 4101962324		01	109	25,11	(29,06)	2,75	3,70	4,60	47	(95)	0,74	31
4	HR 3101650084	LANA	02	269	19,78	(29,93)	3,89	4,52	4,56	91	(73)	0,86	32
5	HR 4101650492	VILMA	02	231	10,88	(20,06)	4,90	4,20	4,21 *	82	(86)	1,17	25
6	HR 4101708388	MANDA	02	247	26,11	(31,18)	3,34	3,81	4,24 *	2.382 *	(27)	0,88	23
7	HR 4101821829	LIRA	02	11	37,29	(0,00)	2,94	3,48	4,63	76	(0)	0,84	12
8	HR 5101560343	VEKI	02	350	27,06	(26,41)	3,16	4,31	4,57	56	(39)	0,73	27
9	HR 6101432591	GALA	03	369	11,76	(14,12)	3,48	3,80	4,60	303	(183)	0,92	16
10	HR 5101257766	ŠIMA	04	35	44,32	(35,64)	4,08	3,28	4,65	512 *	(386)	1,24	15
11	HR 0017059748	DUĐA	08	161	35,26	(29,43)	3,42	3,59	4,66	119	(196)	0,95	24
11 krava, 11 u mužnji.			DKM total: 277,76			DKM prosjek: 25,25							

- odlična mliječnost, većina stada u podmaklim stadijima laktacije, friško-oteljene jako puno mlijeka
- mast često čak niža od proteina ! vjerojatni razlog: dvokratna obročna hranidba, previše koncentrata, nedostatak kvalitetne voluminozne krme, kod nekih krava utječe na povišene somatske stanice
- urea kod krava u podmaklim stadijima laktacije uglavnom previsoka + izrazito visoki proteini = nepotrebno skupa hranidba, nemogućnost preciznog doziranja koncentrata prema stadiju laktacije (klasični vez)

Primjer: SREDNJE VELIKO STADO

RB	Životni broj	Ime	Lak.	Dani u lak.	DKM (kg)		m.m.	Bjel.	Lakt.	BSS	IMB	Urea	
					kont.	pret.							(x1000)
1	HR 0101883050	MAZDA	01	285	26,32	(25,47)	4,99	3,44	4,41 *	23	(31)	1,45	33
2	HR 1101895304	MATA	01	58	28,99	(24,37)	4,52	2,92	4,55	4	(8)	1,55	25
3	HR 3101883051	MILA	01	205	26,44	(23,08)	3,76	3,48	4,32 *	154	(74)	1,08	34
4	HR 4101883906	MORENA	01	189	23,19	(22,89)	4,44	3,54	4,43 *	9	(1)	1,25	28
5	HR 5101911817	MIRKA	01	82	28,29	(27,69)	4,36	3,08	4,55	50	(70)	1,42	29
6	HR 6101883049	MAJDA	01	234	25,68	(23,26)	5,16	3,55	4,43 *	54	(36)	1,45	31
7	HR 6101895325	MISA	01	87	28,76	(21,41)	3,96	3,01	4,76	56	(128)	1,32	30
8	HR 7101883907	GEMA	01	92	25,04	(28,98)	3,62	3,28	4,59	10	(8)	1,10	31
9	HR 9101911815	MARISA	01	106	23,88	(24,92)	3,47	2,71	4,49 *	90	(28)	1,28	22
10	HR 0101644428	MIA	02	327	13,70	(18,46)	4,37	4,24	4,65	39	(48)	1,03	26
11	HR 2101650171	MRKVICA	02	183	28,76	(32,67)	2,91	3,66	4,51	31	(16)	0,80	23
12	HR 3101618468	LIŽA	02	334	20,17	(24,37)	4,59	4,04	4,58	50	(101)	1,14	29
13	HR 3101644429	LEA	02	282	16,91	(25,11)	4,24	4,02	4,62	185	(50)	1,05	23
14	HR 9101743834	MAŠENKA	02	90	27,60	(23,08)	4,32	3,18	4,69	17	(16)	1,36	23
15	HR 0101431763	MEDENA	03	233	22,96	(25,29)	4,55	4,03	4,19 *	100	(50)	1,13	29
16	HR 1101560044	LOLITA	03	86	34,24	(39,50)	3,81	3,32	4,43 *	7	(41)	1,15	22
17	HR 3101553411	MOLY	03	58	34,88	(36,92)	3,68	2,98	4,50	5	(109)	1,23	25
18	HR 4101117663	GABI	04	112	21,56	(26,40)	3,63	3,38	4,58	8	(39)	1,07	25
19	HR 5101292880	MOJCA	04	65	32,47	(33,97)	3,46	3,20	4,38 *	91	(40)	1,08	21
20	HR 7101257854	MAKARENA	04	183	23,65	(29,17)	3,75	4,01	4,39 *	27	(83)	0,94	27
21	HR 9101146321	MAŠA	04	99	36,88	(38,77)	3,95	3,16	4,47 *	8	(11)	1,25	25
22	HR 9101146622	MARTA	04	55	28,29	(34,34)	4,08	3,12	4,45 *	62	(114)	1,31	23
23	HR 5100783097	MERI	05	116	21,33	(32,49)	3,88	3,29	4,15 *	145	(107)	1,18	28
24	HR 8100783098	MANI	05	274	13,67	(18,46)	4,72	4,00	4,42 *	612 *	(254)	1,18	28
25	HR 8100891056	MEGI	05	199	19,26	(30,27)	5,50	3,61	4,39 *	10	(7)	1,52	31
26	HR 3100343846	MERCEDES	07	61	41,52	(36,74)	4,38	2,98	4,72	30	(45)	1,47	29
26 krava, 26 u mužnji.			DKM total: 674,44			DKM prosjek: 25,94							

- odlična mliječnost, 10-ak friško-oteljenih sve s dosta mlijeka (uglavnom se ne naziru problemi početka laktacije)
- mast i proteini uglavnom u dobrom odnosu; izvrsno stanje sa zdravljem vimena
- urea kod nekih krava lagano povišena – nemogućnost preciznog doziranja koncentrata (vez)
- laktoza u ovom slučaju nije indikator mogućih problema sa zdravljem vimena (prije će biti da je razgrađena)

Primjer: VELIKO STADO

127 krava, 127 u mužnji.

DKM total: 3.446,37

DKM prosjek: 27,14

UDIO KOMPONENTI MLIJEKA PO PROIZVODNIM GRUPAMA

Proizvodnja	Krava	DKM kg	m.m. %	Bjel. %	BSS x1000	Lakt. %	IMB	Urea mg/100 ml
1 - 15 kg	13	11,98	4,61	4,07	69	4,48	1,12	41
15,1 - 25 kg	34	21,19	4,06	3,75	188	4,56	1,08	38
25,1 - 35 kg	58	29,81	4,13	3,39	204	4,57	1,22	35
iznad 35 kg	22	38,23	4,29	3,14	55	4,52	1,37	31
1. lak. iznad 200 dana	33	22,71	4,84	3,70	212	4,58	1,25	40
ostale lak. 1 - 100 dana	43	31,79	4,06	3,16	46	4,57	1,26	33
ostale lak. 101 - 200 dana	29	29,60	3,87	3,49	363	4,52	1,12	34
ostale lak. iznad 200 dana	22	21,41	4,02	3,75	38	4,51	1,06	38

- izvrsna mliječnost, prvotelke super perzistentne, (mlado, novo stado)
- urea previsoka, posebno u laktacijama iznad 200 dana (55 krava) + visoki proteini = nepotrebno preskupa hranidba, TMR – prejak za sve, trebalo bi raditi poseban TMR za krave ispod 25 kg mlijeka

URAVNOTEŽEN OBROK

Povoljan odnos
voluminozne krme i koncentrata

za 25 kg mlijeka – muzni dnevni prosjek stada
max. 6 kg koncentrata / kravi / dan

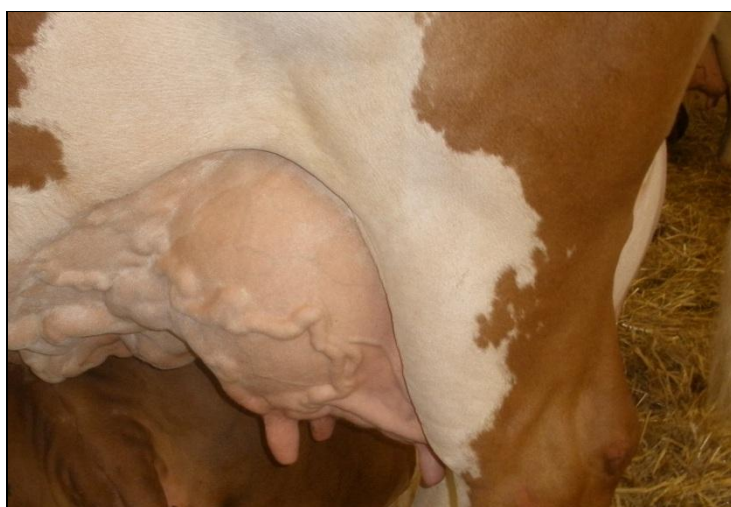
cilj: na 100 kg proizvedenog mlijeka
25 kg koncentrata (pojeđu krave)

= oko 50% mlijeka iz voluminozne krme
(min. 3.500 kg u laktaciji, min. 12 kg/kravi/dan)

Ako krave za muzni dnevni prosjek od 25 kg mlijeka (ili manje) jedu puno koncentrata (kod nekih prosječno i 10 kg), to nije „zdrav burag“, stalni su problemi s reprodukcijom i papcima, ... - **sve se to vidi na sastavu mlijeka !?**

Rezultat je „**kupovanje junica**“ – a trebalo bi biti „**prodaja junica ili prvotelki**“ = **financijski bitno drugačije**

Ključ uspjeha: količina i kvaliteta vlastite voluminozne krme

ZDRAVLJE VIMENA

Dragocjeni podaci o
broju somatskih stanica:

- za svaku kravu u stadu - svaki mjesec
- = velika vrijednost kontrole mliječnosti
u kombinaciji s redovnim provođenjem
California Mastitis Testa (CMT)

daje jaki alat za stalnu borbu s
uvijek prijetećim mastitisima.

U managementu stada prečesto se zaboravlja na **zdravlje papaka**. Papke je neophodno kontrolirati i korigirati obavezno 2 puta godišnje. Najvažnije je to činiti **kod zasušenja**. Krave moraju ući u najosjetljiviju fazu (teljenje i prva 3 mjeseca laktacije) sa zdravim i korigiranim papcima. Druga korekcija se radi okvirno u 4. mjesecu laktacije.

Dakle, u zasušenje krava mora ići kroz stojnicu !